

ВІСНИК ЦЕНТРУ

Політика приватизації: чи є сенс розтягувати в часі "відвикання" від державної власності?

Успіх чи неуспіх економічних реформ загалом і приватизації зокрема залежить також від того, якою мірою такі зміни підтримує суспільство. Під час семінару в Центрі Євген Головаха, головний науковий працівник Інституту соціології НАНУ, представив результати дев'ятирічного моніторингу ставлення громадськості до економічних перетворень, приватизації і підприємництва. Після доповіді розгорнулася дискусія довкола питання про готовність українського суспільства до реформ та про відповідність політики приватизації справжнім прагненням українців

"В роки "перебудови" люди зневірилися в перспективах соціалістичної економіки і почали пов'язувати надії на економічний добробут з капіталізмом, — стверджує п. Головаха. — Більшість громадян підтримували стратегічний курс на приватизацію землі, малих і середніх підприємств. Проте люди розглядали приватизацію переважно як революційний акт соціальної справедливості і не вважали справедливим повернення державної власності колишнім власникам та їхнім нащадкам чи продаж її на комерційних аукціонах". Зважаючи на такий стан масової свідомості, в Україні було обрано стратегію приватизації, розраховану на довге "відвикання" народу від державної власності, говорить соціолог.

Директор Міжнародного центру перспективних досліджень Віра Нанівська запропонувала іншу інтерпретацію даних опитування 1992 року. На думку п. Нанівської, "вперте ігнорування

очевидного — сприйняття в суспільстві капіталістичних цінностей — могло означати лише відсутність аналізу в момент вибору ідеології приватизації... Теоретики приватизації керувалися тільки власною інтуїцією, яка була і, на жаль, є соціалістичною. Саме така настанова й призвела до непослідовних кроків у процесі приватизації". Що більше, додала директор Центру, "всю PR-кампанію на початку приватизації було спрямовано на дотримання принципів соціальної справедливості під час проведення приватизації, а не на краще розуміння головних цілей приватизації — створення ефективного власника та умов для конкуренції".

За даними цього опитування, ставлення громадськості до ринкових реформ, приватизації і підприємництва є гіршим, ніж у перший рік незалежності України. Цей негативний зсув, вважає Євген Головаха, став наслідком накопичення негативних емоційних

реакцій, пов'язаних з надто довгим періодом малоефективних перетворень. Тим часом, запевнив соціолог, матеріальне становище чималого прошарку суспільства за досліджуваній період не тільки не погіршилося, а навіть покращилося.

Євген Головаха зазначив, що з огляду на сучасний стан масової свідомості, на його думку, недостатньою мірою підготованої до

Події минулого тижня

Як припинити "скуповування держави"?
6 листопада в Міжнародному центрі перспективних досліджень відбувся семінар "Скуповування держави" в країнах з перехідною економікою і боротьба з корупцією: нові дослідження та можливі дії".

Перед учасниками семінару виступили дослідник Інституту Світового банку Даніель Кауфман, Урядовий Секретар Віктор Лисицький, народний депутат Віктор Пинзеник, голова представництва Світового банку в Україні Грегорі Єджейчак. На засіданні було обговорено способи запобігання корупції під час ухвалення урядових рішень та стан боротьби з економічними схемами, що уможливають хабарництво в органах державної влади.

За додатковою інформацією просимо звертатися до Андрія Беги (e-mail: abega@icps.kiev.ua), тел.: (044) 463-5967

Обговорено проблеми співпраці України зі Світовим банком. 10 листопада в Центрі відбувся семінар "Проекти Світового банку в Україні: проблеми і перспективи". Семінар, проведений у межах програми "Розвиток громадянського суспільства через громадянську освіту: навчальна програма для Рахункової палати України", організували RAND Europe, Міжнародний центр перспективних досліджень та Рахункова палата.

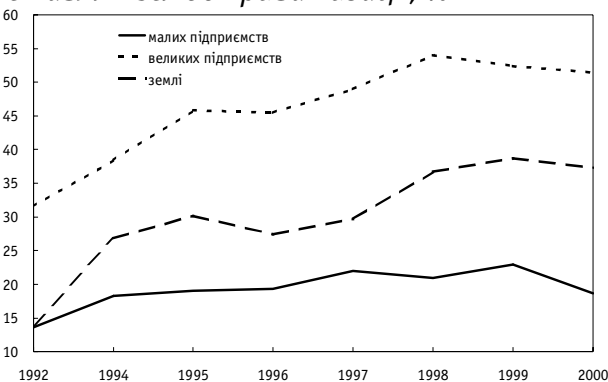
Під час зустрічі обговорено такі питання:

- проблеми підготовки та виконання угод України зі Світовим банком, нормативне регулювання реалізації проектів;
- результативність використання позик, ефективність управління проектами, поточний контроль, аудит;
- перспективи співпраці.

Учасники семінару поділяють думку про те, що настала потреба започатковувати нові проекти Банку, спрямовані на посилення інституційної спроможності українських урядових інституцій. Завдяки таким проектам можна було б прискорити трансформаційні процеси.

За додатковою інформацією просимо звертатися до Лілії Остапенко (e-mail: lostapenko@icps.kiev.ua), тел. (044) 462 4937/38/58

Частка громадян України, які негативно ставляться до приватизації, %

остаточної відмови від державного патерналізму, головні зусилля належить спрямувати на подолання стереотипів масової свідомості. Громадськість мусить позбутися залишкових патерналістських сподівань. У масовій свідомості має домінувати поняття економічної ініціативи. Аби прискорити процес такої зміни, потрібно створити систему просвіти, яка сприяла б послідовній "приватизації свідомості" — усвідомленню пріоритету приватного економічного інтересу над інтересами державної машини.

Натомість Віра Нанівська найважливішим завданням вважає не розвиток системи

економічної просвіти, а формування спроможності уряду та суспільства до прийняття та втілення стратегії трансформації. "Настав час відмовитися від посилення на "поганий" менталітет народу і почати оцінювати саму організацію роботи з приватизації", — наголосила директор Центру. На думку п. Нанівської, належить зосередити зусилля на створенні нових механізмів та інституцій, а також на передачі досвіду демократичних суспільств.

Директор Центру також вважає, що перебіг приватизації потрібно обговорювати, спираючись на аналіз

державної політики, а не на дані соціологічних досліджень. Відповідно, за підсумками такого аналізу потрібно організувати не PR-кампанії, спрямовані на зміну громадської думки, а заходи, що сприятимуть вдосконаленню політики приватизації завдяки залученню всіх зацікавлених груп.

Семинар "Приватизація, економічні реформи та ставлення до них в Україні". Організатори: Інститут соціології НАНУ, Центр економічного розвитку, Міжнародний центр перспективних досліджень. 7 листопада 2000 року

Обсяг банківського кредитування в Україні є занижений, проте з часом зростатиме

Фахівці Міжнародного центру перспективних досліджень закінчили роботу над дослідженням "Банківське кредитування в Україні", яке замовив Клуб офіцерських підприємств. Автори оцінили нинішній стан банківського кредитування в Україні, визначили перешкоди для розширення обсягу такого кредитування і спрогнозували розвиток банківського кредитування на наступний рік

Порівняно з іншими країнами Центральної та Східної Європи, економіка яких перебуває на перехідному етапі, українська банківська система має надто малі масштаби. В пропорційному розумінні ця система є у 2–5 разів менша, ніж у Польщі, Чехії, Естонії, Словаччині, Словенії, Хорватії: активи українських банків загалом становлять тільки 18% ВВП. Проте навіть за таких умов банківська система відіграє роль найбільшого фінансового посередника в Україні. Порівняно з іншими фінансовими інституціями — інвестиційними фондами, кредитними спілками, пенсійними фондами, лізинговими, страховими і трастовими компаніями — комерційні банки є найпотужнішими і найрозвинутішими.

Сьогодні українська банківська система не виконує як належить функції ефективного розміщення фінансових ресурсів в економіці, коли заощадження перетворюються на вкладення в конкурентоспроможні підприємства. Незважаючи на обмеженість інших джерел фінансування підприємств і збільшення попиту на кредити, обсяг банківського кредитування є досить малим. Висока вартість та надто велика ризикованість позик перешкоджають істотному розширенню банківського кредитування. З іншого боку, через низку причин потенційні вкладники не повною мірою використовують банки: українська банківська система готова обслуговувати набагато більші за обсягом фінансові потоки в економіці.

депозитами та високі вимоги обов'язкового резервування залучених коштів;

- великі операційні витрати і відсутність економії на масштабах: українські комерційні банки є порівняно невеликими за розміром;

- коротка кредитна історія потенційних позичальників через малий термін ринкового реформування, тривалий економічний спад та високу вартість кредитування;

- недосконалість системи, що забезпечувала б виконання зобов'язань в економіці. За таких умов зменшуються стимули банків до кредитування, натомість зростає ризикованість кредитів.

На думку фахівців Центру, у 2001 році обсяг банківського кредитування в реальному вимірі збільшиться на 8% під дією таких чинників:

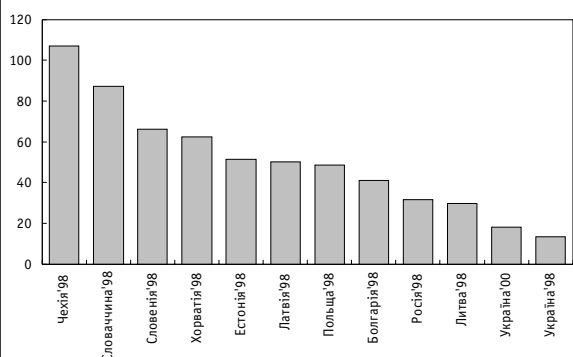
- розширення ресурсної бази банків завдяки поступовому збільшенню депозитів у банківській системі;

- сподіване зростання реального ВВП на 4–5%. Швидкий розвиток "кредитомістких" галузей (йдеться про промисловість, транспорт і зв'язок, торгівлю та громадське харчування) вимагатиме більшого обсягу фінансових ресурсів;

- поліпшення фінансового становища потенційних позичальників завдяки економічному поживанню, а отже, й зниження кредитних ризиків.

За додатковою інформацією просимо звертатися до Руслана П'янтківського (e-mail: rpiontkivsky@icps.kiev.ua), телефон: (044) 463-5966

Активи комерційних банків у країнах з перехідною економікою, % ВВП

Дослідники визначили такі причини малого обсягу та високої вартості банківських кредитів в Україні:

- нестача банківських ресурсів через уникання банківських операцій з боку потенційних вкладників. Таку поведінку вкладників зумовлюють потреба приховувати тіньові доходи, фіскальні функції банків, низька довіра до банківського сектору, негнучкість процентних ставок за

"Вісник Центру" є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо Ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетню, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор "Вісника Центру" Олександр Царенко
e-mail: rg@icps.kiev.ua
Телефон: (044) 463 63 37

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень — незалежна неприбуткова дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу прийняття політичних рішень в Україні. Центр сприяє створенню процедур змістовного діалогу між представниками законодавчої влади, виконавчої влади та громадськості.

Адреса: 04070, Україна, м. Київ, вул. Волоська, 8/5
Телефон: (044) 462 4937/38/58. Факс: (044) 463 59 70
Сторінка у Всесвітній павутині: <http://www.icps.kiev.ua/>